

Drugačni, kritični in novi glasovi v suicidologiji

Saška Roškar

Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana; kontakt: saska.roskar@nijz.si

Zanimanje za razloge in motive, ki posameznika pripeljejo do odločitve, da si bo vzel življenje, je bilo prisotno skozi vsa zgodovinska obdobja in v različnih disciplinah. Šele v petdesetih letih prejšnjega stoletja pa so pojavu samomorilnosti začeli bolj sistematično namenjati več pozornosti. Hitro je začelo naraščati število znanstvenih prispevkov s področja, vzpostavljen je bil prvi center za suicidalno ogrožene in njihove svojce, ustanovljena je bila Mednarodna zveza za preprečevanje samomora. Postavljeni so bili temelji za novo znanstveno disciplino, suicidologijo, katere cilj je poglobljeno razumevanje samomora in preprečevanje samomorilnega vedenja. V zadnjih 25 letih so bili doseženi ključni mejniki na področju raziskovanja samomora, oblikovanja političnih in strateških smernic ter obravnave ogroženih posameznikov. Kljub temeljnim spoznanjem in napredku discipline pa so se v zadnjih nekaj letih začeli pojavljati drugačni glasovi, ki so kritični do usmeritev sodobne suicidologije. Njihova kritičnost se nanaša predvsem na preveliko usmerjenost v patologijo (npr. trditev, da ima 80–90 % oseb, ki storijo samomor, duševno bolezen), preveč rigidno, znanstveno držo (npr. stališče, da je samomor mogoče proučevati samo z znanstvenimi metodami) in preveliko poudarjanje individualnih dejavnikov samomorilnega vedenja. Nastalo je novo socialno gibanje – kritična suicidologija. Člani gibanja naglas

izražajo dvome in pomisleke o tistem, kar je sprejeto kot samoumevna doktrina, osvetljujejo meje sodobne suicidologije in njenih pristopov, zagovarjajo pomen vključevanja novih perspektiv, predvsem pa upoštevanja konteksta, v katerem se je samomor zgodil, in pomen, ki ga ima samomorilno vedenje za posameznika. Predstavniki kritične suicidologije denimo odkrito izražajo nestrinjanje z eno izmed najaktualnejših in najbolj citiranih teorij, medosebno teorijo samomorilnega vedenja avtorja Thomasa Joinerja, in opozarjajo na njene pomanjkljivosti, kljub temu da večina suicidološke stroke teorijo sprejema nekritično. Hkrati izražajo tudi potrebo po kritičnejšem in bolj specifičnem navajanju smernic in priporočil za obravnavo samomorilnega vedenja, predvsem farmakološkega. Ena izmed vsebin, ki se v zadnjem času vedno bolj naslavlja znotraj suicidologije, je tudi področje medicinske pomoči pri umiranju oziroma pomoči pri samomoru. Ker opredelitev suicidologije že v svoji definiciji zaobjema usmerjenost v preventivo samomorilnega vedenja, področje pomoči pri samomoru predstavlja svojevrsten paradoks znotraj discipline in odpira vrsto dilem, tako etičnih kot tudi strokovnih. Nekatere izmed njih bomo poskušali nasloviti na predavanju. Drugačni, kritični in novi glasovi ne bodo spremenili smeri in toka razvoja suicidologije, zagotovo pa bodo predstavljali alternativo obstoječim, kar bo pomenilo bogatejši in celostnejši razvoj discipline.

Priloga: Program dogodka